

2022 – DOSARELE PATRIMONIULUI (CIII):

un fel de mic Prater vienez? - viața veselă a Dumbrăvii!

- sus poporul, în iad aristocrația? - în suflet simt o teamă cum s'așterne!

2022

Sus poporul, în iad aristocrația?

Dosarele patrimoniului (CIII)

Anul rugăciunii și sfinților isihăști

În suflet simt o teamă cum s'așterne:

Să mor în pat cu capul între perne!

Mărite Dumnezeu din cer, Eu ție altă moarte-ți cer ...

Un fel de mic Prater vienez!

Viața veselă a Dumbrăvii a început abia în al XVIII-lea veac?

Dumbrava e locul preferit al plimbării sibiene însemnând aproape cât o excursie!

poet romantic

erou al Revoluției

1849

1823

Sándor Petöfi

Monument istoric

Deși un efect al crizei pandemice a fost refugiul în natură, dezbaterea publică legată de viitorul Parcului „Sub Arini” a fost destul de sterilă, întreținută doar de factorii interesați, explicabilă și prin contextul crizei umanitare generate de războiul din Ucraina. Readucem în memoria publică opiniile prof. univ. acad. **Alexandru Dima**, din lucrarea monografică „Sibiu” (1940): «**DUMBRAVA. A pomeni Sibiul fără a rosti numele până în depărtări răspândit al Dumbrăvii a devenit de mult cu neputință. Străinii cari n’au poposit niciodată pe aceste meleaguri îl cunosc și-i încheagă ființa din seva unei tulburătoare fantezii. La o depărtare de numai o oră de oraș spre Sud-Vest, pe drumul plantat al șoselei Rășinarilor sau pe cel cu mult mai pitoresc al Subarinilor, pe jos sau în cutiuța tramvaiului semănând a jucărie, ajungi în renumita Dumbravă ce ocupă astăzi - cu largul ei pătrat de 716 ha - o parte din terasa deluvială ce se întindea până la marginea orașului de sus. Pădure de stejar mai ales împăcând ca și parcul arinilor cu deosebită grijă mâna omului ce a semănat-o cu alei, cu sălbăticia firii, încercuind limpezimea unui lac ce pricinuește bucuria localnicilor, Dumbrava e locul preferat al plimbării sibiene însemnând aproape cât o excursie. Atracția unei mici grădini zoologice de sub oblăduirea Uzinei Electrice a orașului mărește farmecul pădurii și chiamă necurmat curiozitatea drăgălașului popor al copiilor. Viața veselă a Dumbrăvii a început abia în al XVIII-lea veac sub stăpânirea de odinioară ce năzuia strămutarea aci a plăcutelor petreceri în natură ale Vienei. Serbări, maialuri cu**

sgomotoase distracții și spumoasă voce bună, au răsunat de atâtea ori printre bătrânii stejari. Un fel de mic Prater vienez cu scrâncioabe, menajerii, panorămi și crâșme s'a închegat pe încetul aci.

După unire, la serbările primăverii a început să apară tot mai numeros poporul românesc al cartierelor pornind apoi împreună cu intelectualii și școlile urbei, noile maialuri ale voioșiei noastre tradiționale sub umbrar de codru verde».

În sec. XXI, primele semne ale sedentarismului planetar au influențat și obiceiurile sibiene seculare. Astăzi, multe din manifestările ce se țineau odinioară în Dumbrava Sibiului se doresc a fi găzduite în centrul orașului; parcurile Cetății și Tineretului sunt cele mai căutate locații pentru târguri, dar și pentru diverse manifestări culturale sau comunitare, susținute de municipalitate pentru animarea vieții cotidiene. Un loc cercetat a rămas cimitirul municipal, din 1907, șase confesiuni având alocate secțiuni pe aleea principală: cultele evanghelic, romano-catolic, greco-catolic, reformat, mozaic și ortodox. Astăzi, delimitarea secțiunilor e mai puțin vizibilă, administrația cimitirului cunoscând perfect granița dintre ele. Puțini sibieni știu că acest cimitir sibian se numără printre primele înființate - în România și poate chiar în fostul imperiu austro-ungar -, care încă de la înființare a fost multiconfesional, intenția administrației municipale fiind de a aplana potențialele „divergențe”, existente între comunitățile orașului, cu privire la păstrarea memoriei înaintașilor. Timp de secole, comunitatea sașilor a conservat unitatea etnică și religioasă a cetății Sibiului. Aceasta în condițiile în care încă din 1568 s-a emis „**Edictul de la Turda**” (ordai ediktum - în maghiară, Edikt von Thorenburg – în germană) prin care toți locuitorii Transilvaniei ar fi trebuit să se bucure de libertatea conștiinței și toleranța religioasă. Au trecut două secole, până când împăratul Sfântului Imperiu Roman, Iosif al II-lea a emis cunoscutele **Edicte de toleranță religioasă și de convicilitate** (1781-1782), acordându-se libertate religioasă protestanților, ortodocșilor și mozaicilor, reforme radicale care vizau o integrare mai profundă a teritoriului intracarpatic în imperiul habsburgic. În Marele Principat al Transilvaniei (denumire din 1765), atât privilegiile seculare (laice și ecleziastice) cât și sistemul administrativ au cunoscut un adevărat „seism”, nobilimea acceptând foarte greu „reorganizarea”, și numai pe durata vieții monarhului; după 1790, întreg sistemul transilvan a revenit la starea inițială, până la revoluția din 1848-1849.

Abia în perioada reformelor iozefine, în Sibiu, s-a consemnat renașterea episcopiei greco-ortodoxe (în 1783), construcția Bisericii din Groapă (Biserica „**Buna Vestire**” - în noul cartier iozefin - în 1789) și a bisericii reformate calvine (1784-1786).

Urmele ctitorilor bisericii reformate sibiene sunt puțin cunoscute de sibieni, cea mai importantă personalitate maghiară sărbătorită anual fiind poetul romantic Sándor Petöfi (1823-1849). Poetul național al maghiarimii a publicat - în 1842 - prima poezie, devenind în scurt timp foarte apreciat datorită utilizării în versuri, a elementelor populare, tradiționale. La Carei cunoaște viitoarea soție, Julia Szendrey, care îi inspiră frumoase poezii de dragoste. Crezul poetic și politic se cristalizează în 1847, fiind consemnat simplu: „**Dacă poporul va fi stăpân în poezie, nu va fi departe să stăpânească și în politică, iată ce ne învață acest secol, iată țelul pe care trebuie să-l urmăm ... Sus poporul, în iad aristocrația**”. Prin înrolarea în armata lui Bem, participă activ la revoluția din 1848-49; Petöfi s-a remarcat în ianuarie 1849, primind „Medalia pentru merite în

război”, datorită participării la incursiunea dintre Mediaș - Slimnic. Disparația lui, la 26 de ani (în 30 iulie 1849), din încercuirea trupelor țariste în bătălia de la Albești, rămâne una din legendele revoluției transilvănene; există zvonuri că ar fi ajuns în Rusia, ca prizonier de război. În contextul crizei morale - dezvăluite de războiul din Ucraina -, vă prezentăm poezia:

„**În suflet simt o teamă cum s’ășterne**”, apărută la Sibiu, în traducerea lui Octavian Goga (revista **Luceafărul** nr.31/ 1913, cu nota de subsol: această poezie apărută înainte cu opt ani în revista noastră astăzi e de o deosebită actualitate): «„**În suflet simt o teamă cum s’ășterne**” de **Al. Petöfi**: În suflet simt o teamă cum s’ășterne:/ **Să mor în pat cu capul între perne!**/ Să mă usuc ca floarea din grădină,/ De-un tainic verme roasă’n rădăcină;/ Să scad încet ca lumânarea mută/ În chilioara’ngustă și tăcută .../ **Mărite Dumnezeu din cer,/ Eu ție altă moarte-ți cer,**/ Eu brad să fiu și fulger să mă’ncingă,/ Turbatul vifor mijlocul să-mi frângă./ Să mă prăval, o uriașă stâncă,/ Să înfior prăpastia adâncă .../ **-Când neamurile lumii toate,**/ Cu brațele descătușate/ Supt steagul roș porni-se-vor ca vântul,/ Libertate,/ Și vor străbate/ **Din răsărit spre-apus răsbunătorii/ Și-n calea lor vor sta asupritorii,**/ Acolo să cad eu/ Pe câmp de bătaie,/ Să-mi curgă din vine/ Tot sângele tânăr ce-mi arde’n văpaie./ **Strigarea din urmă a buzelor mele**/ Să moară’n vuetul păgân de oțele,/ În glasul de tulnic, în huet de arme./ Și trupul să-mi sfarme/ Copitele aspre de roibi furtunatici,/ Ce-or trece pe câmpuri, în goană, selbatici/ Vestind biruința cea sfântă și mare!/ - De-acolo să-mi strângă și moaștele frânte/ **În ziua măreață de-obștească ’ngropare,**/ Când surle duioase domol au să cânte/ Și steaguri cernite veni-vor în soare/ **Jelind, libertate, pe morții tăi fii/ Închiși sub zăvorul aceleiaș glii.** Octavian Goga».

În circuitele turistice sibiene două locuri amintesc de trecerea poetului prin Sibiu: casa monument istoric (str. Tipografilor 23) cu o placă memorială de marmură (în locul plăcii de bronz, aplicată în 23 aprilie 1911, consemnând popasul din 1 aprilie 1849) și Parcul Petöfi (pe Șos. Alba Iulia). Placa memorială e flancată de două coroane, simbol al dragostei față de memoria poetului, depuse de comunitatea maghiară sibiană.

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2022-dosarele-patrimoniului-ciii-un-fel-de-mic-prater-vienez-viata-vesela-a-dumbravii-sus-poporul-in-iad-aristocratia-in-suflet-simt-o-teama-cum-sasterne-163820.html>

În: Tribuna, 08 aprilie 2022